

LEREN EN INSPECTEREN

Visitatie en herregistratie in de parodontologie

In veel beroepsgroepen is deelname aan visitatie een voorwaarde om voor herregistratie in aanmerking te komen. De tandarts-parodontologen gaan een stapje verder: zij wegen ook de feitelijke bevindingen van de visitatiecommissie mee.

L.M.T. SCHOUTEN
J. JANSEN
C.M. VAN WEERT
J.A.H. TROMP
U. VAN DER VELDEN

Veel kwaliteitsmethodieken en -projecten die door beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg worden geïnitieerd, toegepast en begeleid, zijn in essentie gericht op het verbeteren en bevorderen van de kwaliteit van zorgverlening. Zo ook visitatie. De verschillende beroepsgroepen gebruiken visitatie veelal als educatief instrument: door zelfevaluatie en feedback wordt geprobeerd de kwaliteit van een afdeling of praktijk op een hoger niveau te brengen.

Steeds meer beroepsgroepen stellen deelname aan visitatie verplicht, bijvoorbeeld in het kader van herregistratie. Meestal wordt met opzet geen relatie gelegd tussen de uitkomst van visitatie en de herregistratie - alleen de deelname wordt verplicht gesteld. In principe kunnen ook de uitkomsten van de visitatie worden gebruikt om al dan niet herregistratie te verlenen. Tussen beide benade-

ringen bestaan wezenlijke verschillen. Wordt in het eerste geval een afdeling of beroepsbeoefenaar vooral uitgenodigd na te denken over de vraag hoe de zorgverlening nog verder kan worden verbeterd en wordt iedere zweem van sanctie vermeden, in het tweede geval ligt het accent op het toetsen aan minimumnormen, gekoppeld aan een *pass/fail*-systeem. Een dilemma tussen leren en inspecteren?

TANDARTS-PARODONTOLOGEN

De Nederlandse Vereniging voor Parodontologie (NVvP) heeft in 1986 de tandarts-parodontoloog (TP) in het leven geroepen: een tandarts met specifieke deskundigheid op het gebied van de parodontale diagnostiek en behandeling van patiënten met ernstige parodontopathieën. Deze specifieke kwaliteiten zijn destijds omschreven in het reglement voor de tandarts-parodontoloog.

Het Consilium Parodontologicum, namens de Nederlandse Vereniging voor Parodontologie (NVvP) verantwoordelijk voor de (her)registratie van tandarts-parodontologen, visiteert (kandidaat)tandarts-parodontologen al tien jaar in het kader van de (her)registratie. Deze visitaties hebben een verplichtend karakter en de uitkomsten van de visitatie kunnen uitdrukkelijk worden gebruikt in de overweging tot (her)registratie.

TOETSING

Om door de NVvP als tandarts-parodontoloog erkend te kunnen worden, toetst het Consilium of een kandidaat voldoet aan de eisen die de vereniging aan tandarts-parodontologen stelt. De kandidaat-TP die zich voor erkenning bij het Consilium Parodontologicum aanmeldt, doet dat schriftelijk door een uitgebreide vragenlijst in te vullen. Hieruit moet blijken dat de kandidaat, volgens hem- of haarzelf, aan de vereisten voldoet. Hierna vindt toetsing door het Consilium plaats. Deze omvat zes onderdelen:

1. Het overleggen van documentatie over de behandeling van patiënten

onder begeleiding; aard en omvang daarvan zijn vergelijkbaar met de patiëntenbehandeling in de postdoctorale opleiding parodontologie.

2. Een schriftelijk examen, vergelijkbaar met het schriftelijk examen parodontologie aan het eind van het tweede jaar van de postdoctorale opleiding parodontologie.
3. Een mondeling examen, vergelijkbaar met het mondelinge eindexamen van de postdoctorale opleiding parodontologie.
4. Het overleggen van een manuscript over een parodontologisch onderwerp, vergelijkbaar met de thesis van de postdoctorale opleiding parodontologie.
5. Een stage, vergelijkbaar met de externe stage van de postdoctorale opleiding parodontologie.
6. Een visitatie in de praktijksituatie van de kandidaat.

Erkenning geldt voor vijf jaar

Voordat het Consilium besloten heeft tot visitatie, heeft het zich er dus van vergewist dat de kandidaat-TP voldoet aan de opleidingseisen en begeleidende voorwaarden. Visitatie houdt in dat twee leden van het Consilium de kandidaat een volle dag in zijn praktijk bezoeken. De ochtend wordt besteed aan de observatie van patiëntenbehandeling door de TP en zijn medewerkers. De middag is gereserveerd voor de bespreking van de ervaringen van de ochtend en de overige aangeleverde stukken. Aan de hand van deze visitatie besluit het voltallige Consilium op een later tijdstip over het al dan niet verlenen van de erkenning.

HERVISITATIE

De erkenning als TP geldt voor een periode van vijf jaar. Voor de verlenging van de erkenning vindt eens per vijf >>

<< jaar een hervisitatie plaats. Het bestuur van de Sectie Tandarts-Parodontoloog van de NVvP draagt voor iedere TP twee collega's voor die de hervisitatie zullen uitvoeren. Voorwaarde daarbij is dat de visiteurs geen relatie hebben met de te visiteren TP. De voordracht van de twee visiteurs wordt besproken in het Consilium en gesanctioneerd. De te visiteren TP doet een voorstel voor het programma van de visitatiedag. 's Ochtends observeren de visiteurs de behandeling van patiënten; 's middags worden de tevoren ingevulde 'Visitatie Vragenlijst voor de Tandarts-Parodontoloog' en ook de bevindingen van de ochtend besproken, gevolgd door de presentatie van vijf gedocumenteerde patiënten (inclusief dia's) en gesprekken met medewerkers als secretaresses, assistentes en mondhygiënisten.

Aan het eind van de dag worden zowel de positieve als de eventuele negatieve bevindingen samengevat. Binnen veertien dagen na de visitatie maken beide visiteurs een verslag dat eerst ter inzage wordt gestuurd aan de gevisiteerde. Het originele verslag plus eventueel commentaar van de gevisiteerde wordt aan het Consilium gestuurd, dat zich een oordeel vormt.

Aanvankelijk voerde het Consilium zelf de herregistratie uit. Sinds 1996 gebeurt dit intercollegiaal door de erkende tandarts-parodontologen onderling. Bij de herbenoemingsvisitaties krijgt het intercollegiaal bevorderen van de kwaliteit van de behandeling en praktijkvoering dus een plaats.

WEZENLIJKE VERSCHILLEN

Intercollegiale visitatie geeft beroepsbeoefenaren bij uitstek een aanzet tot kwaliteitsverbetering, vanuit de gedachte dat

van kwaliteitsproblemen of gemaakte fouten kan worden geleerd. Bij een dergelijke visitatie gaat het niet om het benadrukken van knelpunten of fouten, maar juist om het gezamenlijk zoeken naar kwaliteitsverbetering. Met andere woorden: fouten of onvolkomenheden vormen een voortdurende bron tot verbetering. Niet voor niets wordt daarom in de visitatie aandacht besteed aan een open, lerende houding waarbij eventuele knelpunten in het zorgverleningsproces op een open manier op tafel worden gelegd en intercollegiaal en constructief worden benaderd. Voorwaarde hierbij is natuurlijk wel dat de gevisiteerde zich voldoende veilig voelt om ervaren knelpunten in het zorgproces voor de visitatiecommissie bloot te leggen.

Een dergelijke benadering lijkt haaks te staan op kwaliteitsmethodieken met een

houding voor de hand, waarin wordt getracht bepaalde onderwerpen of aspecten tijdens de visitatie te vermijden? En gaan daarmee niet zeer wezenlijke verbeterkansen verloren?

VEILIGHEIDSKLEPPEN

De NVvP heeft in haar visitatieprocedure een aantal veiligheidskleppen ingebouwd om ongewenste bijeffecten van de koppeling tussen visitatie en de herregistratie zoveel mogelijk te beperken. Ook al is het Consilium verantwoordelijk voor de herregistratie en worden de uitkomsten van de toetsing in het oordeel betrokken, het intercollegiale karakter van de toetsingen zet het educatieve karakter van de visitatie centraal. Daartoe worden alle tandarts-parodontologen getraind alvorens zij aan hervisitatie deelnemen. Tijdens deze training wordt uitgebreid aandacht besteed aan de

Een eventuele negatieve uitkomst leidt tot aanvullend onderzoek

meer controlerend of inspecterend karakter. Bij een koppeling van de uitkomsten van visitatie en herregistratie bestaat immers het gevaar dat slechts wordt getoetst of aan een aantal minimumnormen is voldaan. Impliceert een dergelijke koppeling niet dat de visitatie zich zal gaan richten op het controleren en handhaven van bepaalde minimumnormen? Loopt de TP bij het blootleggen van (te veel) knelpunten dan niet de kans dat zijn of haar herregistratie in het geding komt? Zal de TP om dit risico te vermijden zich nog wel open durven opstellen? Of ligt een meer defensieve

lerende doelstelling van de visitatie en de gewenste professionele houding van kritische (zelf)reflectie op het eigen handelen. Deze houding gaat verder dan het toetsen van collegae aan minimumnormen.

Daarnaast vormt gerichte observatie een vast onderdeel van het visitatiebezoek. Op de dag van visitatie kijken de visiteurs mee met een aantal specifieke patiëntenbehandelingen. De NVvP loopt hiermee vooruit op andere visitatietrajecten in Nederland. Door het opnemen van dit onderdeel, zelfs aan het begin van de visitatiedag, wordt het doel van de

REACTIE VAN DR. G.R.R. KUITERS, DERMATOLOOG, LID VAN DE COMMISSIE VISITATIE EN LID VAN HET CONCILIUM VAN DE NEDERLANDSE VERENIGING VOOR DERMATOLOGIE EN VENERELOGIE

In Nederland wordt de herregistratie van de medisch specialist mede gekoppeld aan het meedoen aan visitatie. De uitkomst van deze visitatie speelt wettelijk (nog) geen rol. De auteurs beschrijven in de visitatie van de tandarts-parodontoloog een nieuwe dimensie voor de Nederlandse situatie. Enerzijds nieuw omdat op de dag van de visitatie zelf veel tijd is gereserveerd voor medisch-inhoudelijke toetsing, door de daadwerkelijke

patiëntenbehandeling een wezenlijk onderdeel van de toetsing te laten zijn. Anderzijds nieuw omdat zij de inhoud van het visitatierapport onderdeel durven te maken van de herregistratieprocedure zonder tevoren duidelijke criteria te hebben gesteld. Deze stellingname is dapper en kan de kwaliteit van het visitatieproces ten goede komen. Wel kan het ontbreken van omschreven criteria aanleiding geven tot willekeur.

visitatie - de verbetering van de patiëntenzorg - direct benadrukt. Dat zet de toon voor de rest van de visitatiedag. De observaties vormen het aangrijpingspunt om feedback te krijgen op het eigen handelen en onderling praktische tips en ideeën uit te wisselen. De verbetering van de patiëntenzorg loopt als een rode draad door de praktijkdoorlichting en geeft dus sturing aan het educatieve karakter van de visitatie. Alle praktijkprocessen kunnen immers worden belicht vanuit hun directe effect op het primaire zorgproces.

Een eventuele negatieve uitkomst van een visitatie vormt voor het Consilium bovendien nooit direct aanleiding een TP niet te herregistreren. Bij het rapporteren van de uitkomsten van de visitatie aan het Consilium wordt de gevisiteerde principieel de gelegenheid geboden om zijn eigen visie op de resultaten van de visitatie te geven. De rapportage wordt beschouwd als mogelijk signaal voor aanvullend onderzoek.

Afhankelijk van de ernst van de geconstateerde tekortkomingen die in de

rapportage naar voren zijn gekomen, kan het Consilium de TP voorstellen doen voor verbetering van de situatie. Meestal wordt dan een deadline gesteld waarbinnen veranderingen moeten zijn geëffectueerd. Het Consilium zal dit eventueel verifiëren door middel van een korte hervisitatie, gericht op de genoemde gebreken, en vervolgens een oordeel uitspreken. Indien de visitatiecommissie tot een overwegend negatief oordeel komt, wordt onmiddellijk een visitatie door het Consilium in gang gezet.

EVALUATIE

Sinds 1996, het jaar waarin de tandarts-parodontologen zelf werden ingeschakeld bij verlenging van de erkenning, hebben 35 intercollegiale visitaties plaatsgevonden. Na twee jaar ervaring met intercollegiale visitatie is in 1998 onder de groep van twintig gevisiteerden en visiteurs een enquête gehouden over de appreciatie van het systeem. In grote meerderheid waren de respondenten tevreden over het instrument en de toepassing daarvan, al werd wel gewaar-

schuwd dat een en ander niet het 'karakter van een examen' mocht hebben. Drie aspecten zijn hier van belang. Ten eerste moet men niet vergeten dat betrokkenen sinds het in het leven roepen van de tandarts-parodontoloog weten dat visitatie en herregistratie met elkaar zijn verbonden. De beperkte duur van de erkenning was immers conditio sine qua non voor de bewaking van het niveau van functioneren van de TP. Voorts is het zo dat zowel gevisiteerden als visiteurs een training volgen waarin de controverse tussen leren en inspecteren uitgebreid aan de orde komt. Tenslotte erkennen zowel de tandarts-parodontologen als de leden van het Consilium dat het voor de vijf leden van het Consilium alleen al fysiek niet mogelijk is om alle visitaties voor herregistratie te doen.

POSITIEF EFFECT

Tot op heden ervaart de NVvP de eventuele extra spanning tijdens de visitatie, voortkomend uit de relatie met de herregistraties, niet als belemmering voor constructieve en inspirerende visitaties. Misschien kan zelfs het tegendeel worden beweerd. Het is immers niet ondenkbaar dat de extra spanning ook een positief effect heeft op de status van de visitatie en zo de inspanning die de gevisiteerde en de visiteurs zich getroosten om de visitatie constructief te laten verlopen, vergroot. De mogelijkheden voor gerichte verbeteracties worden mogelijk aanzienlijk vergroot.

Al blijft aandacht voor het spanningsveld tussen leren en inspecteren gewenst, het eerder geschetste onderscheid tussen een normatieve en educatieve benadering blijkt in de visitatiepraktijk van de NVvP minder absoluut. Van de nood lijkt een deugd gemaakt. <<

mw. drs. L.M.T. Schouten,
adviseur visitatie bij het Kwaliteitsinstituut voor de
Gezondheidszorg CBO te Utrecht

mw. drs. C.M. van Weert,
programmaleider visitatie bij het Kwaliteitsinstituut voor
de Gezondheidszorg CBO te Utrecht

dr. J. Jansen,
tandarts-parodontoloog N.V.v.P. te Zwolle en voorzitter
van de sectie tandarts-parodontologie van de N.V.v.P.

dr. J.A.H. Tromp,
tandarts-parodontoloog N.V.v.P. te Groningen en lid van
het Consilium Parodontologicum.

prof. dr. U. van der Velden,
hoogleraar klinische parodontologie aan de vakgroep
Parodontologie van het ACTA en voorzitter van het
Consilium Parodontologicum N.V.v.P.

Correspondentieadres: Mw. drs. L.M.T. Schouten, Kwaliteitsinstituut voor de Gezondheidszorg CBO, Postbus 20064, 3502 LB Utrecht.